

מטעמי תורת זילים

פרשת בהעלותך – מדת הדין של הלוי

ה' יתברך ציוה את משה רבינו להבדיל את הלוי מתוך בני ישראל ולהעביר תער על כל בשרם שנאמר "קח את הלוי מתוך בני ישראל וטהרת אתם: וכה תעשה להם לטהרם הזה עליהם מי חטאת והעבירו תער על כל בשרם וכבסו בגדיהם והטהרו" (במדבר ח, ו-ט). אחר כך הצטוו אהרן להרים ולהניף את כל הלוי תנופה לפני ה' שנאמר "והקרב את הלוי לפני ה' וסמכו בני ישראל את ידיהם על הלוי: והניף אהרן את הלוי תנופה לפני ה' מאת בני ישראל והיו לעבד את עבדת ה': והלוי יסמכו את ידיהם על ראש הפרים ועשה את האחד חטאת ואת האחד עלה לה: לכפר על הלוי: והעמדת את הלוי לפני אהרן ולפני בני והנפת אתם תנופה לה: והבדלת את הלוי מתוך בני ישראל והיו לי הלוי: ואחרי כן יבאו הלוי לעבד את אהל מועד וטהרת אתם והנפת אתם תנופה" (במדבר ח, י-טו).

יש להבין, מדוע לפני שהלוי נכנסו לעבודה במשכן הם גילו את כל שערים? ומדוע אהרן הכהן הצטוו להרים ולהניף את הלוי?

הכהנים הם מצד החסד והלויים הם מצד הדין והגבורה

הכהנים הם מצד החסד (וזה פרשת קרח דף קעז ע"ב ד"ה דהא מלה בחשאי, 'השליה הקדושה' תורה שבכתב פרשת בהעלותך דף קעז ע"ב ד"ה והנה הנויר, 'עמודיה שבעה' לר' בצלאל הדרשן עמוד הרביעי תורת משה סימן כח-ב ד"ה וביאר הענין, 'מאור ושמש' פרשת במדבר סוף ד"ה ונראה לי בדרך), **ואילו הלויים הם מצד הדין** (וזה פרשת קרח דף קעז ע"ב ד"ה דהא מלה בחשאי, וזה פרשת תרוע דף קמז ע"ב ד"ה תא חזי, 'השליה הקדושה' תורה שבכתב פרשת בהעלותך דף קעז ע"ב ד"ה והנה הנויר, 'מצודת דוד' על טעמי המצוות להרבי"ז מצוה תיז ד"ה שלא לעזוב את הלוי, 'טעמי המצוות' לרבינו מנחם הבבלי מצוות לא תעשה מצוה רצ, 'צורר המור' פרשת ויצא פרק ל, כד ד"ה אבל לפי האמת, 'עמודיה שבעה' לר' בצלאל הדרשן עמוד הרביעי תורת משה סימן כח-ב ד"ה וביאר הענין) **והגבורה** (מצודת דוד' להרבי"ז מצוה תיז ד"ה שלא לעזוב את הלוי, 'טעמי המצוות' לרבינו מנחם הבבלי מצוות לא תעשה מצוה רצ, 'השליה הקדושה' תורה שבכתב פרשת ראה ד"ה גם כתיב בפרשה זו, 'השליה הקדושה' תורה שבכתב פרשת בהעלותך דף קעז ע"ב ד"ה והנה הנויר, 'באר מים חיים' פרשת קרח ד"ה והנה מבאר בזה הקדוש, 'מאור ושמש' פרשת במדבר סוף ד"ה ונראה לי בדרך), **לכן התיבה 'לוי' יוצאת בגמטריא שם 'אלהים'** (פני דוד' להחיד"א פרשת במדבר אות א, 'דבש לפי' להחיד"א מערכת לאות יא מהרמ"ז) **שהוא כנגד מדת הדין והגבורה** (ואור החיים הקדושה בראשית א, כו ד"ה ויאמר אלקים). (וראה בספר 'סמיכת חכמים' לר' נפתלי כץ בהקדמה דף קעז ע"ב ד"ה והנה הובא במקובלים ובמפרשים 'לוי' ו'ישראל' הם כנגד 'חסד' ו'דין' ו'רחמים' כאשר רחמים היא מדת האמצע. ודוקא על ידי ערוב שלוש הכוחות יחד יודת הברכה מהעליונים ומתיקמת, כי אם היתה באה רק על ידי 'מדת החסד' או 'מדת הדין' היתה מקטרת ומעכת, אך כאשר 'מדת הדין' מסכימה אז הברכה מתקיימת עי"ש).

משום כך לוי בן יעקב נולד כאשר אביו היה בן שמונים ושש שזה הגמטריא של שם 'אלהים' (דבש לפי' ליקוטאים שונים להחיד"א מערכת לאות יא). **וכנגד שורש הדין והגבורה של לוי אמר עליו יעקב אביו "ארו אפס פי עז ועברתם פי קשתה"** (בראשית מט, ז) (ועי' הדעת טובה לר' חיים ויטאל פרשת נשא ד"ה על דרך הרמז כנודע, 'באר מים חיים' לר' חיים מצ'יטריבניץ פרשת קרח ד"ה והנה מבאר בזה הקדוש). **וכן יש רמז למדת הדין 'שב' הלויים** בתוך הפסוקים **"ויבנסע המשכן יורידו אתו הלויים ויבנת המשכן יקימו אתו הלויים והזר הקרב יומת"** (במדבר א, טו), ששם הוי"ו רמוז פעמיים בראשי תיבות בפסוק, ובכל פעם הוא נרשם למפרע כלומר מהסוף להתחלה כך 'ה-ו-ה-י'. וידוע כי כל שם הויה במפרע מורה על 'מדת הדין', לכן גם כאן יש הוראה כי מדת הדין מתוחה על הזר שקרב לעבודת הלויים. **והרמז בשני שמות הוי"ו 'שבפסוק מתחיל דווקא מהתיבה "הלויים" כי מדתם היא עצמה 'מדת הדין'** (רבינו בחיי במדבר א, טא ד"ה ובסוגי המשכח). **ומשום שהלויים באים מכוח הדין לכן הצטוו ישראל לא לעזוב את הלוי ולשמח אותו שנאמר "השקמך לך פן תעזב את הלוי פל יקמך על אדמתך"** (דברים יב, יט) (מצודת דוד' להרבי"ז מצוה תיז ד"ה שלא לעזוב את הלוי).

על שבת לוי ושאר עם ישראל אמר הקב"ה **"שמעו עמי ואתם יעשו ואתם יעשו עמי"** (תהלים ג, ז), **"שמעו עמי"** – אלו בני לוי לגיונו של מלך שעסקו בתורה במצרים והגיגו על כל ישראל. ואמר להם **"ואתם יעשו"** שהוא דיבור קשה הרומז לגבורה כי הלויים הם מצד 'הגבורה'. ואילו לשאר השבטים קרא ה' בשם **"וישראל"** ועליהם אמר **"ואתם יעשו"** (ויסוף תהלות' פירוש על התהלות' להחיד"א מזמור ט). **מטעם זה היו הלויים מחולקים לעשרים וארבע משמרות במקדש, כי הם היו מכוונים כנגד 'עשרים וארבע בתי דין' רוחניים שנמצאים בשמים העליונים** (ועי' החיים לר' יהודה בן חנין על טעמי המצוות מצוה קסט ד"ה ויהי סוד המצוה של שיהו). **ומשום שהלויים הם ממדת הגבורה, לכן הם לא היו יוצאים עם הצבא להילחם וגם לא היה להם חלק בבזיה, כי אם הם היו יוצאים למלחמה היה ראוי שכל הבזיה שלקחו מהאויבים יהיה 'חרם', כפי שהיה בעיר יריחו** (מצודת דוד' על טעמי המצוות להרבי"ז מצוה רחף ד"ה וקראתם דור).

וכיון שהלויים באים מכוח הגבורה, לכן עליהם מוטל לעשות דין בעובדי עבודה זרה. וכך היה כאשר העם חטא בעגל שנאמר **"וינעמד משה בפשר המחנה ויאמר מי לה' אלו ויאספו אליו כל בני לוי: ויאמר להם כה אמר ה' אלקי ישראל שימו איש חרבו על ירכו עברו ושנובו משער לשער במחנה והרגו איש את אחיו ואיש את רעהו ואיש את קרבו: ויעשו בני לוי כדבר משה ויפל מן העם ביום ההוא כשלושת אלפי איש"** (שמות לב, כו-כח). ועל התיבות **"מי לה' אלו"** תרגם אונקלוס **"וואמר מן החלוא דיי"** שהוא לשון יראה וגבורה (ירקנטאי על התורה פרשת כי תשא ד"ה ויאמר להם כה אמר ה'). **וכן נאמר "וואספו אליו כל בני לוי" דווקא, לפי שהם מצד הדין** (טעמי המצוות' לרבינו מנחם הבבלי מצוות לא תעשה מצוה רצ בהנהח). **וכוונת משה רבינו בהריגה היתה לטובת ישראל, כדי שתתוצה בזה 'מדת הדין' ולא תכלה את כל ישראל כרגע** (ירקנטאי על התורה פרשת כי תשא ד"ה ויאמר להם כה אמר ה'). **וכך אכן היה שהנחש' הרע התעורר ללכת לפנייהם מחמת החטא הזה, אך בגלל שהלויים חגרו איש חרבו על ירכו – הוא לא היה יכול לשלוט בהם** (וזה פרשת נח דף קעז ע"ב ד"ה ואלמלא זהרה).

הלויים הם מדת הדין והגבורה בשונה משאר ישראל שהם בחינת הרחמים הממוצעים בין חסד לגבורה (ועי' הדעת טובה לר' חיים ויטאל פרשת נשא ד"ה על דרך הרמז כנודע), **כך שהלויים הם כדמיון יד שמאל של האדם ביחס לשאר הגוף** (הרמ"ד וואלי במדבר א על הפסוק 'אלה הפקודים'). **לכן הלויים נבדלו בספירה שנעשתה לבני ישראל כפי שנאמר "והלויים למטה אבותם לא התפקדו בתוכם"** (במדבר א, מז) ורק נמנו בפני עצמם שנאמר **"וינדר ה' אל משה במדבר סיני לאמר: פקד את בני לוי לבית אבותם למשפחתם כל זכר מן חדש ומעלה תפקדו: ויפקד אתם משה על פי ה' כאלף צנה"** (במדבר ג, ד-ט) (ועי' הדעת טובה לר' חיים ויטאל פרשת נשא ד"ה על דרך הרמז כנודע, הרמ"ד וואלי במדבר א על הפסוק 'אלה הפקודים'). **זה הטעם שהלויים נעשו דיינים ומורי משפט לישראל** (מאירת עינים לר' יצחק דמן עוב תלמיד הרמב"ן פרשת ויקרא ד"ה ובכל מקום מדברי חכמים) **ומהם היו יושבים בסנהדרין ועוסקים בתורה כל היום** שנאמר **"ובאת אל הפהגים הלויים ואל המשפט אשר יהיה בימים ההם וידין ויהגידו לך את דבר המשפט"** (דברים יז, ט) **כדי שעל ידי כך כל הדין והגבורה שלהם תהיה במלאכת שמים ובתורה** (ועי' הדעת טובה לר' חיים ויטאל פרשת נשא ד"ה על דרך הרמז כנודע).

כאשר כל ישראל היו עולים למקדש בשלושת הרגלים, הכהנים היו גוללים את הפרוכת ומראים לישראל את הכרובים שעל גבי ארון הקודש כשהם היו מעורים זה בזה כזכר ונקבה, ואומרים להם "וְיָרָאוּ חֲפָתְכֶם לִפְנֵי הַמִּקְוֹם כְּחַבְתֵּי זָכָר וְנִקְבָּה" (נמי יומא דף נד ע"א בשם רב קטינא). וישראל היו רשאים לראות כד את הכרובים, כיון שלא היה להם פנאי ויצר הרע כל כך להרהר במחשבות פגומות כלפי שמים במראה שראו לנגד עיניהם היות שראו אותם רק בשלושת הרגלים, ועל כן גם לא היו נענשים ומתים מחמת כן. וגם הכהנים היו מותרים לראותם, כיון שהם היו ממדת החסד שהוא יצר הטוב ולכן ראיית הכרובים לא גרמה להם להרהר כלפי מעלה, וגם לא היו מתים. אך לעומתם הלויים לא היו רשאים להביט בכרובים אפילו בשעת הרגל ואם הביטו היו מתים, כפי שהזהירם ה' יתברך שנאמר "וְלֹא יָבֹאוּ לְרֹאוֹת כְּבָלֵעַ אֶת הַקֹּדֶשׁ וְנָמְתוּ" (במדבר ד, ט) (ראה רמב"ן במדבר ד, ט, אבן עזרא ד, כ וכן ראה גמי יומא דף נד ע"א בשם רב חסדא). וזה מחמת שהלויים היו מצד ה'שמאל' וה'דין' לכן תכף שראו את הכרובים אז היצר הרע היה גובר עליהם והיו מהרהרים בדברים פגומים שהכרובים רומזים להם, ומיד היו נענשים (ומאירת עינים' לר' יצחק דמן עכו תלמידי הרמב"ן פרשת במדבר על הפסוק וילא יבאו לראות כבלע את הקודש' ד"ה ישעמי סוד מופלא בשם מקובל וחכם).

הלויים לא קיבלו חלק נחלה בארץ כפי שנאמר "לֹא הָיָה לָלוֹי חֵלֶק וְנִחְלָה עִם אֲחֵיו" (דברים י, טו) וכן "וְהָלְוִי אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֵיךָ לֹא תַעֲזְבוּנוּ כִּי אֵין לוֹ חֵלֶק וְנִחְלָה עִמָּךְ" (דברים יד, כז) וכל זה כדי שלא יתגבר מדתם מדת הגבורה והדין עם נחלת הארץ. אמנם שאר שבטי ישראל כן נתנו להם ערים ומגורים לשבת בהם – ובכך נמתק הדין שבכוחם. לכן מותר ללויים לעולם לגאול (מפודת דוד' על טעמי המצוות מצוה להרדב"ו רחצ' ד"ה וקראתם דורה) שדה או בית בעיר חומה' שנמכר באחד מארבעים ושמונה ערי הלויים (רש"י ויקרא כה, לב) כפי שנאמר "וְעָרֵי הַלְוִיִּם פְּתֵי עָרֵי אֲחֻזְתָּם נֶאֱמָר עוֹלָם תִּהְיֶה לְלוֹיִם" (ויקרא כה, לב), כי לעולם הם צריכים לבחינה זו של מיתוק הדין (מפודת דוד' על טעמי המצוות מצוה רחצ' ד"ה וקראתם דורה). ומי שרצח בשגגה היה גולה לערי הלויים שהוא מקום הדין' כדוגמת חזקיהו אשר עשה, ובה כביכול היה מבקש שלא תחול עליו 'מדת הדין' (טעמי המצוות' לרקנאטי מצוות עשה ד"ה מצוה לנלות הרחצו). וגם ראוי היה שהרוצח בשגגה ייקלט בערי הלויים שהוא מקום הדין' ושכך תבוא הצלתו מן הדין, בכדי להודיע ולפרסם שכפי האמת הנהרג בשגגה אכן היה חייב מיתה ממקום אחר וכדין קרה לו (ראה גמי מכות דף י ע"ב בשם ר' שמעון בן לקיש ואבמי"ל). והראיה לכך שהרי 'הדין' עצמו שהוא עיר הלויים, נותן חיים לרוצח (ינדו בכל למחבר ספר 'שיבת מוסר' סימן תתקז).

עבודת הלויים היתה כדי להגן מפני כוחות הדין ולהכניעם

הלויים לא התרבו כל כך במצרים כמו שאר ישראל, וכשיצאו ממצרים הם היו הקטנים שבמניין השבטים ומספרם היה רק עשרים ושנים אלף כפי שנאמר "כָּל פְּקוּדֵי הַלְוִיִּם אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל פִּי ה' לְמִשְׁפַּחְתָּם כָּל זָכָר מִגֵּר חֹדֶשׁ וְנִמְעָלָה שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים אֶלְפֵי" (במדבר ג, לו) (ישמן הטוב וזקן אהרן' על התורה בחלק 'ישמן הטוב' פרשת במדבר ד"ה צריך לשאול). והטעם בזה, כדי להשוות מלכותו של ה' בארץ כענין מלכותו שבשמים (וכלי יקר' תחילת פרשת במדבר ד"ה ונייל ליתן טעם למנין זה) שכשם ש'מחנה השכינה' למעלה מונה עשרים ושנים אלף מלאכים, כך גם מחנה הלויים למטה בארץ היה צריך למנות עשרים ושנים אלף איש (ישמן הטוב וזקן אהרן' על התורה בחלק 'ישמן הטוב' פרשת במדבר ד"ה צריך לשאול, עפ"י 'דרשות על התורה' לר' יהושע אבן שועיב תלמידי הרמב"ן פרשת במדבר דף נח ע"ב טור א ד"ה דרום שמשם טליל) ואז מחנה הלויים גם נעשה מחנה לשכינה (וכלי יקר' תחילת פרשת במדבר ד"ה ונייל ליתן טעם למנין זה). 'מחנה השכינה' של המלאכים ירד למטה בשעה שנגלה הקב"ה על הר סיני, ועליהם נאמר "רָבַב אֱלֹקִים רְבַתִּים אֶלְפֵי שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים אֶלְפֵי אֲדָנִי בָּם סִינֵי בְּקֹדֶשׁ" (תהלים יח, ט) (במדבר רבה' ב, ג ד"ה דבר אחר הביאנו) כי "רַבְבַּתִּים" הוא שני רבוא ו"אֶלְפֵי" הם שני אלפים כך שסך הכל הם עשרים ושנים אלף מלאכים. וכל מחנה המלאכים הזה בא אחר כך עם השכינה אל אהל מועד. לכן גם הלויים ששימשו באהל מועד לא היו צריכים להתרבות יותר, אלא רק כמספרם של המלאכים במחנה העליון של השכינה (ישמן הטוב וזקן אהרן' על התורה בחלק 'ישמן הטוב' פרשת במדבר ד"ה צריך לשאול. ראה 'אור החיים הקדוש' פרשת במדבר ב, לו).

בידי הלויים שעבדו במשכן היה כוח לדחות את 'מדת הדין' שלא תפגע בישראל ובמשכן עצמו (ישפתי כהן על התורה' פרשת במדבר על הפסוק 'יפקד את הלויים'). לכן נאמר על הלויים "זאת אשר קצף שנה ונמעלה יבוא לצבא צבא בעבדת אהל מועד" (במדבר ח, כד), כלומר נאמר שהם באים "לצבא צבא" אף שבאו רק לעבוד עבודה, וזה כדי ללמד שעליהם היה מוטל להתקוטט עם 'החיצונים' ולהכניעם על ידי עבודתם (הרמב"ם וואלי במדבר ח על הפסוק 'יבן חמש ועשרים שנה'). עבודת הלויים במדבר היתה מגיל שלשים ועד גיל חמשים, כאשר חמש שנים קודם לכן מגיל עשרים וחמש עד גיל שלשים הם היו לומדים את העבודה. ואז נכנסו לעבודתם בגיל שלשים (רש"י במדבר ח, כד) כדי שהם יהיו בשיא כוחם, כך שגם הדין שבהם יהיה בתוקפו (יסמוכים לעד' למחבר 'שבט מוסר' פרשת בתעלות דף פד ע"ב ד"ה ואת אשר ללויים) והכוח וה'אש' יגבר בהם (וזהו פרשת בתעלות דף קטא ע"ב ד"ה ואת אשר ללויים, ורקנאטי על התורה פרשת במדבר ד"ה ואני הנה לקחתם). וכשהלויים עברו גיל חמשים היה כבר תש כוחם וכוח הדין שבהם, ולכן לא היה להם עוד עבודת משא בכתף שמטרתו להתיש את כוח 'הדין' (יסמוכים לעד' פרשת בתעלות דף פד ע"ב ד"ה ואת אשר ללויים) והם נותרו לעסוק בנעילת השערים בשירה ובטעינת העגלות (רש"י במדבר ח, כד. וראה גמי חולין דף כד ע"א שלעומת המשכן הרי בבית המקדש שלא היה עבודת משא גם לא היה הנבלת גיל ללויים).

מתפקידם של הלויים היה לשמור בשערי המקדש (משנה מדות א, א ועיניישרי ברי' עובדיה מברטנורא) והמשכן שנאמר "וְחָנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ עַל מַחְנֵהוּ וְאִישׁ עַל דָּגְלוֹ לְצַבָּאתָם: הַלְוִיִּם יַחְנוּ סָבִיב לְמִשְׁכַּן הָעֵדוּת וְלֹא יִהְיֶה קֶצֶף עַל עֵדוּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְשִׁמְרוּ הַלְוִיִּם אֶת מִשְׁמַרְתָּם מִשְׁכַּן הָעֵדוּת" (במדבר א, נב – נט). והלויים היו שומרים שם על אף שמקום המקדש לא היה צריך שמירה, שהרי אדרבא ממנו היתה יוצאת 'שמירה' לכל העולם (יסמיכת חכמים' לר' נפתלי כץ בהקדמה דף נז ע"ב ד"ה ועתה נבין מה ענין עיניישרי), משום שסביב למשכן (ורקנאטי על התורה' פרשת במדבר על הפסוק ואתה הפקד את הלויים) וכן למקדש היו כמה מחנות של טומאה (ישערי צדק' לר' יוסף גיקטיליא דף לג ע"א ד"ה והמבין פסוק זה) "כִּשְׁוֹשְׁנָה בֵּין הַחוּחִים" (שיר השירים ב, ב) (ורקנאטי על התורה' פרשת במדבר על הפסוק ואתה הפקד את הלויים), והלויים שהם מדת הגבורה (ורקנאטי על התורה' פרשת במדבר על הפסוק ואתה הפקד את הלויים) הוצרכו לשמור סביב מפניהם, על דרך שנאמר אצל שלמה המלך "הִנֵּה מִסְתּוֹ שֶׁלְשִׁלְמָה שְׁשִׁים גִּבְרִים סָבִיב לָהּ מִגִּבְרֵי יִשְׂרָאֵל" (שיר השירים ג, ז) (ישערי צדק' לר' יוסף גיקטיליא דף לג ע"א ד"ה והמבין פסוק זה). ועל ידי שהלויים היו סביב משכן השכינה אז אותם כוחות הטומאה שסביבותיה לא נכנסו פנימה (ורקנאטי על התורה' פרשת במדבר על הפסוק ואתה הפקד את הלויים). לכן השמירה של הלויים היתה דווקא בלילה (ראה ר' עובדיה מברטנורא במשנה מדות א, א) שהוא זמן הדין והגבורה (מעבר יבקי' לר' אהרן ברכיה ממודינא מנחת אהרן פרק ט).

סוד שמירת המשכן הוא מפני 'כוחות הטומאה' אשר סביבותיה על מנת שלא ייכנסו ה'מקטרגים' וה'חיצונים' המתאווים להיכנס פנימה בגבול הקדושה. והוא כעין ה'מקדש של מעלה' שגם שם מלאכי השרת סובבים אותו לשומרו תמיד לבל ייכנסו כוחות הטומאה וה'חיצונים'. לכן איש לוי שהיה עומד על משמרתו ונרדם היו חובטים אותו במקל והיה רשות גם לשרוף את בגדיו (ראה מעשה בזה במשנה מדות א, ב). והטעם לחרי-אף שהיה על הלוי שנרדם במשמרתו, כי הוא לא שם אל לבו לשמור ולעשות חומה ומגן לבל ישיגו כוחות הטומאה את גבול הקדושה. וכיון שהוא לא חס על כבוד קונו וגרם 'ששפחה תירש גבירתה' על כן בדין הוא שענוש יענש מדה כנגד מדה. ועל מה שלא נתן כבוד לאלקי ישראל לשמור משמרתו כראוי – ישרפו את בגדיו שהם 'כבודו' של האדם, כפי שנאמר באיוב שהוריד בגדיו והתפלל באפר "כְּבֹדִי מִעֲלֵי הַפְּשִׁיט" (איוב יט, טו). וכמו שר' יוחנן היה קורא לבגדיו 'מְכַבְּדוֹתַי' (ראה גמי שבת דף קיג ע"א בשם ר' יוחנן) (ויכר דוד' לר' דוד זכות ממודינא מאמר א' פרק לח דף צה ד"ה ישקוד השומר ד"ה ברם לעד' ין).

מדת הלויים היא מצד השמאל והדין (רבינו מנחם הבבלי מצוות לא תעשה מצוה רצ) **כמו שכל השייכים הם מצד השמאל** (זוהר פרשת תרומה דף קמ"ג ע"ב ד"ה ואי תימא הא) **ורומזים למדת הדין שנאמר 'ובלילה שירן עמי'** (תהלים מב, ט). **ומשום כך הלויים היו ממונים על השירה** (מאירת עינים) פרשת ויקרא ד"ה ובכל מקום מדברי חכמים). וזה הטעם שהשיר יצא דווקא מתולדותיו של קין שאומנותו היתה בחרב (ראה רש"י בראשית ד, כב) וכפי שנאמר על צאצאיו "ויתקלד עדה את יבול הוא היה אבי יטב אהל ומקנה: וישם אהיו יבול הוא היה אבי כל תפיש פנור ועוגב" (בראשית ד, כ - כא) (ורקנאטי על התורה פרשת בראשית ד"ה ושם אחיו יובל). **ואין דבר יפה ומעולה להבריה את 'הקליפות' כמו הזמירות, שהם מלשון 'מזמר' בגפנים לפי שהאדם כביכול מסיר את כל הקוצים מהגפנים ומשאר מה שראוי. והלויים היו עושים כן בעת הקרבת הקרבנות במשכן ובמקדש, שהיו משוררים בשיר כדי שיקובל הקרבן ברצון ויתבטלו המשטינים והמקטרגים. וזה הטעם שמסדרי התפילות תיקנו סדר 'פסוקי דזמרה' קודם קריאת שמע וברכותיה - כנגד שירם וזמרים של הלויים ועל מנת להכניע את 'הקליפות' (ויכר דוד) לר' דוד וכות ממודינא מאמר א פרק סט דף קפ"ב ד"ה אין לך דבר יפה ומעולה).**

כאשר הלויים שמידתם 'מדת הדין' היו שרים במקדש (מעבר יבין) פרק שפתי רננות פרק י, 'סמיכת חכמים' לר' נפתלי כץ על מסכת ברכות פרק שישו דף צד ע"א), **הם היו משמחים ומבסמים את 'מדת הדין'** (מצודת דוד) להרבי"ז מצוה שיד ד"ה ישלא יעשה' וצוה תני ד"ה ישלא לעוב את הלוי. ראה זוהר פרשת בראשית דף ק"ג ע"ב ד"ה רבי אלעזר) **ומפייסים אותה** (טעמי המצוות) רבינו מנחם הבבלי מצוות לא תעשה מצוה רצ) **כך שלא תתעורר לקטרג על העוון של החוטא ועל דחיית נפש הקרב** (מצודת דוד) להרבי"ז מצוה שיד ד"ה שלא יעשה). **ושירתם היתה ממתיקה את הדין** (פרדס רימונים) להרמ"ק שער ח פרק ו ד"ה בנין ענין שיר, 'עץ הדעת טוב' פרשת נשא ד"ה יעל דרך הרמו נודע עפ"י זוהר, 'סמיכת חכמים' לר' נפתלי כץ על מסכת ברכות פרק שישו דף צד ע"א) **ומהפכת אותו למדת הרחמים** (סמיכת חכמים) לר' נפתלי כץ על מסכת ברכות פרק שישו דף צד ע"א). **לכן לוי שקולו השתנה היה נפסל לעבודה** (רקנאטי על התורה פרשת במדבר ד"ה ואני הנה לקחתי. ראה זוהר פרשת בהעלותך דף קט"ג ע"ב ד"ה ועוד דקלא). **וכך נמצא כי על ידי שירת הלויים מתפייסים המקטרגים** (טעמי המצוות) לרבינו מנחם הבבלי מצוות לא תעשה מצוה רנה) **ומסתלקים** (טעמי המצוות) לרבינו מנחם הבבלי מצוות לא תעשה מצוה רצ). **ומחמת פעולתם של הלויים הצטוו ישראל להזמין להם את חוקם ולא לעזוב אותם שנאמר "השמר לך פן תעזב את הלוי על ימיו על אדמתך"** (דברים יב, יט) (טעמי המצוות) לרבינו מנחם הבבלי מצוות לא תעשה מצוה רנה) (וראה ביאורי נועם) לר' מדינאי קרבן פרשת קרח אות א ד"ה ויקח קרחו' שבעת עבודת הקרבנות במקדש היה הכהן שהוא 'חסד' עומד ומקריב והלוי שהוא 'דין' היה משורר על הדוכן, ועל ידי כך היו נמתקים 'הגבורות' ביחסים עייש).

העבירו תער על כל בשרם של הלויים כדי להכניע את כוחות הדין

שערות האדם הם דין כמו שהלויים עצמם הם מצד הדין, ובהימצאם על הלויים מתקיים 'מצא מין את מינו וניעור'. לכן ישראל הצטוו לגלח את שערותיהם של הלויים שנאמר "קח את הלויים מתוך בני ישראל וטהרת אתם: וכה תעשה להם לטהרם הנה עליהם מי חטאת והעבירו תער על כל בשרם וכבסו בגדיהם והטהרו" (במדבר ח, ו - ז) ועל ידי כך ניתן חלק לחיצונים והם התפרדו ממקום אחיותם (הרמ"ד ואלו במדבר ח על הפסוק והעבירו תער. וראה 'צורר המור' פרשת ויצא פרק, כד ד"ה אבל לפי האמת). **העברת התער על בשרם של הלויים החלישה את הכוחות ההם** (רקנאטי על התורה פרשת קדושים על הפסוק ילא תענונו, 'טעמי המצוות' לרבינו מנחם הבבלי מצוות לא תעשה מצוה רנה, 'השליה הקדוש' תורה שבכתב פרשת בחוקותי דף נ"ג ע"א ד"ה זוהר סוד' מהרקנאטי, 'עמודיה שבעה' עמוד הרביעי סימן כח-כ ד"ה והטעם לזה) **כי הלוי הוא מצד הגבורה וכוחות הדין ומתעוררים על ידו למטה כוחות החיצונים, ואילו על ידי ההשחתה תער מתכלים 'הקוצים מן הכרם' ומתבערים כוחות הטומאה שלא ישלטו** (השליה הקדוש' תורה שבכתב פרשת במדבר אות ח ד"ה ושלושה מחנות, 'השליה הקדוש' פרשת בהעלותך דף ס"ב ע"ב ד"ה והנה הניתי).

כל מי ששורשו מצד הדין לא ראוי לו לגדל שערות כי מתרבה על ידי כן הדין בעולם (זוהר פרשת בהעלותך דף קט"ג ע"ב ד"ה וכל מאן דאני ועייש שוה טעם כסיו הראש והשני של האיש). **וכן עשו הלויים כשהסירו מעליהם את השערות שהם 'דינים'** (תקוני זוהר) תיקון ע' דף קכ"ג ע"א ד"ה שער אסומקא) **לפני שנכנסו לעבודה במשכן, כולל שערות הראש הזקן והפאות** (רבינו בחיי במדבר ח, ז ד"ה והעבירו תער) **באמצעות תער** (זוהר פרשת תוריע דף מט ע"א ד"ה ותנינא אמאן, בדומה לתגלחת הטמאים המצורעים (ליקוטי הלכות) לר' נתן חלק אורח חיים ב' הלכות טלית ידיים לסעודה ו אות ז) **בכדי להעביר את 'הדינים' משורשם** (זוהר פרשת תוריע דף מט ע"א ד"ה ותנינא אמאן). **והלויים לא נטהרו לעבודה עד אשר העבירו את שערותיהם** (זוהר פרשת תוריע דף מח ע"ב ד"ה תא חזי דהא לויא) **מכל גופם לגמרי, ולא נשארה עליהם אפילו שיערה אחת שגדלה בחלקו של הצד האחר** (שפתי כהן על התורה) פרשת בהעלותך על הפסוק 'וכה תעשה', **וכפי שנאמר "וְכַהֵן תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְטַהֲרֵם הִנֵּה עֲלֵיהֶם מִי חֲטָאת וְהַעֲבִירוּ תַּעַר עַל כָּל בְּשָׂרָם וְכַבְּסוּ בְּגָדֵיהֶם וְהִטְהָרוּ"** (במדבר ח, ז) (זוהר פרשת תוריע דף מח ע"ב ד"ה תא חזי דהא לויא) (להרחבה על ענין הדין בשערות האיש והאישה ראה מאמרנו לפרשת קרח - 'שערות הראש של האדם').

אמנם בשעה שמשו רבינו בא לקיים את מצוות הגילוח, הלויים אמרו שאינם רוצים לגלח את עצמם. אז משה רבינו פנה אל עם ישראל וביקש מהם שיעזרו לקיים בלויים את מצוות הקב"ה "וְהַעֲבִירוּ תַּעַר עַל כָּל בְּשָׂרָם" (במדבר ח, ז). **וכך היה שעמדו עליהם כל ישראל וגילחו אותם בעל כרחם. מטעם זה אף שמשו רבינו הוא זה שהצטווה על גילוחם מפי ה' יתברך שנאמר "וְכַהֵן תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְטַהֲרֵם" (במדבר ח, ז) עם זאת נאמר אחר כך "כִּי עָשׂוּ לָהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (במדבר ח, ז) לפי שישראל הם אלו שעשו זאת בעל כרחם של הלויים. ורמז לכך כי התיבה "עשו" יוצאת בגמטריא ובעל כרחם" (רבינו אפרים) על התורה פרשת בהעלותך במדבר ח, כ בשם המדרש). **וזה היתה טעותו של קרח** (ליקוטי דוד' פרשת קרח ד"ה וכל מאן דאיהו) **שהיה גדול יותר מכל הלויים** (זוהר פרשת תוריע דף מט ע"א ד"ה אמר רבי יצחק), **אך לא הבין שהקרחת היא לטובתו** (ליקוטי דוד' פרשת קרח ד"ה וכל מאן דאיהו). **וכאשר הוא ראה את ראשו קירח בלא שערות ואילו אהרן מקושט בקישוטי מלכים, נעשה הוא עצמו מזולזל בעיניו וקינא לאהרן** (זוהר פרשת תוריע דף מט ע"א ד"ה וכד חמא).**

אהרן הכהן הניף את הלויים כדי להכניע את הדין תחת החסד

הקב"ה ברא את העולם על צד החסד שנאמר "עולם חסד בנה" (תהלים פ"ט, א), **ועל כן צריך שלעולם יגבר החסד על הדין כדי שיהיה קיום בעולם. לכן הכהנים שהם מצד החסד צריכים לגבור על הלויים שהם מצד הדין** (מזבח אליהו) למחבר 'שבט מוסרי' פרשת קרח דף קס"ו ע"א ד"ה ובחלוקת הציפית), **כך שהלויים יהיו נתונים וכפופים תחתיהם** (סמוכים לעד' פרשת בהעלותך דף פ"ד ע"ב ד"ה ואת אשר ללויים) **וכנועים לפניהם, ואז צד החסד של הכהנים ימשול על צד הדין של הלויים** (עמודיה שבעה) לר' בצלאל הדרשן עמוד רביעי סימן כח-ב ד"ה וביאור הענין). **מטעם זה הצטוו אהרן הכהן שהוא ראש החסד, להניף את כל הלויים שנאמר "וְהִנִּיף אֶהְרֹן אֶת הַלְוִיִּם תְּנוּפָה לִפְנֵי ה' מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לְעֵבֶד אֶת עֲבֹדַת ה' "** (במדבר ח, יא) **כדי שעל ידי כך הוא יכניע את הדין** (סמוכים לעד' למחבר 'שבט מוסרי' פרשת בהעלותך דף פ"ד ע"ב ד"ה ואת אשר ללויים) **שיש באותו הלוי** (עמודיה שבעה) לר' בצלאל הדרשן עמוד רביעי סימן כח-ב ד"ה והטעם לזה), **ואז הגבורה תהיה כפופה לחסד ויתגברו הרחמים והחסדים בעולם** (סמוכים לעד' פרשת בהעלותך דף פ"ד ע"ב ד"ה ואת אשר ללויים).

אהרן איש החסד (מגלה עמוקות) על התורה פרשת בהעלותך ד"ה נסמך מיד אחו) **עשה כאשר הוא הצטווה שנאמר "וַיִּתְחַטְּאוּ הַלְוִיִּם וַיִּכְבְּסוּ בְּגָדֵיהֶם וַיִּנָּף אֶהְרֹן אֶת־תְּנוּפָה לִפְנֵי ה' וַיִּכְפֹּר עֲלֵיהֶם אֶהְרֹן לְטַהֲרֵם"** (במדבר ח, כא), **לפי שאהרן היה לוקח כל אחד ואחד מן הלויים ומגביהו מן הקרקע מעט ואחר כך מניפו** (רבינו בחיי פרשת במדבר ח, ב) **מעלה ומטה ולארבע רוחות העולם** (שפתי כהן על התורה) פרשת בהעלותך ד"ה ועוד יכולין לומר). **והיה זה נס שאהרן לבדו הניף עשרים ושנים אלף לויים** (רבינו בחיי פרשת במדבר ח, ב) **כולם מצד הדין** (מגלה עמוקות) פרשת בהעלותך ד"ה נסמך מיד אחו) **והגבורה** (שפתי כהן על התורה) פרשת בהעלותך ד"ה ועוד יכולין לומר) **ביום אחד** (קהלת רבי) יב, ד"ה אמר רבי אבא, רבינו בחיי פרשת במדבר ח, כ, ליקוטי ראובני פרשת בהעלותך יח, יא בשם מדרש רבה). **ואחרי שהורמו הלויים על ידי הכהן הם נכנסו למקומם הראוי, כי בזה התגבר**

החסד על הדין (זוהר פרשת בהעלותך דף קנא ע"ב ד"ה ואתמר לויאל). ובכך אראה להם אהרן שכל מקום שהם פונים אליו יהיה מצד החסד (שפתי כהן על התורה) פרשת בהעלותך ד"ה ועוד יוכלו לומר). **לכן כאשר ביקש קרח שהיה לוי ומצד השמאל לשמש ככהן ולמשול על הכהנים, הרי בזה הוא רצה למעשה להפוך את סדרי בראשית ו'מעשה מרכבה' ולכך נענש** (עמודיה בענין לר' בצלאל הדרשן עמוד הרביעי סימן כח-ב ד"ה וביאור הענין).

הלויים במקדש נעשו נתונים תחת ממשלת הכהנים לכן נאמר "וְאֶתְנֶה אֶת הַלְוִיִּים וְלִבְנֵי מִתְוָךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (במדבר ח, יח) (השליה הקדושה תורה שבכתב פרשת ראה ד"ה גם כתוב בפרשה זו, 'שמן הטוב וזקן אהרן' בחלק ז'קן אהרן' פרשת קרח על הפסוק 'זאת עשו קחו לכם מחתות'. וראה זוהר פרשת קרח דף קנא ע"ב ד"ה זכאה חולקא דכתנא). **מטעם זה לפני 'ברכת הכהנים', היו הלויים שהם מצד הדין נוטלים את ידיהם של הכהנים במים שהם גם מצד החסד וזה על מנת להחליש ולתקן את 'מדת הדין' שבהם, כפי שעשתה פעולת התער על בשרם טרם כניסתם לעבודת המשכן. וזוהר הברכה של הכהן היתה חלה בלי מניעה והם נעשו כפופים תחת הכהן** (מזוהר דוד' להרדב"י מצוה ע"ח ד"ה פרטי המצוה על דרך הסוד. ראה 'שפתי כהן על התורה' פרשת במדבר על הפסוק 'ונתת את הלויים לאהרן'). ועוד על מנת להודיע ללויים שהם מוכנעים תחת הכהנים, הצטוו הלויים להפריש מהמעשר שלהם 'תרומת מעשר' וליתן אותה לכהנים, שבוה הם יִרְאוּ קבלת אדנות הכהנים עליהם, כי את הראשית הם נוטנים להם כמו במצות הביכורים (ניחלת בנימין על טעמי המצוות מצוה ע"ח דף ע"א ד"ה ומאז אשר הפרישו).

לעתיד לבוא 'הגבורות' יהיו מעל 'החסדים' ואז הלויים ישמשו בכהונה

הכהנים והלויים הם זה לעומת זה (מאירת עיניים' פרשת ויקרא ד"ה עוד על סוד הקרבן) **שהכהנים הם 'בחסד' ואילו הלויים 'בגבורה'** (רקנאטי' על התורה תחילת פרשת תצוה ד"ה ואתה הקרב אליך). **לכן מה שכשר בלויים פסול בכהנים ומה שכשר בכהנים פסול בלויים** (רקנאטי' תחילת פרשת תצוה ד"ה ואתה הקרב אליך, 'רקנאטי' על התורה פרשת אמור ד"ה כי כל איש אשר בו מום), **כלומר המומים שהיו כשרים בלויים היו פסולים בכהנים, לעומת גיל השנים שהיה כשר בכהנים והיה פסול בלויים** (רקנאטי' פרשת אמור ד"ה כי כל איש אשר בו מום). **מטעם זה הוזהרו הכהנים שלא לעסוק בעבודת הלויים, וגם הלויים הוזהרו שלא לעסוק בעבודת הכהנים, שנאמר "אֶךְ אֶל כָּלִי הַקֹּדֶשׁ וְאֶל הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִקְרְבוּ וְלֹא יָמְתוּ"** (במדבר יח, א) (טעמי המצוות' לרבינו נחום הבבלי מצוות לא תעשה מצוה רכט, 'רקנאטי' על התורה פרשת במדבר ד"ה ואני הנה לקחת), **כי מדותיהם חלוקות** (רקנאטי' פרשת במדבר ד"ה ואני הנה לקחת) **ואם יעבדו אחד בעבודת חברו הם יבלבלו ויערבבו את הכוחות למעלה** (זיכר דוד' לר' דוד זכות ממודינא פרק ע"ד דף ר"ז ד"ה דאם יצא להם דו"ה והטעם כד') **ויחריבו את העולם** (טעמי המצוות' לרבינו נחום הבבלי מצוות לא תעשה מצוה רכט, 'עיר מקלט' פרשת קרח אות שפה) (להרחבה על מדת החסד של הכהנים ראה מאמרינו לפרשת אחרי מות קדושים – יקדושת הכהנים).

אמנם לעתיד לבוא כאשר רוח הטומאה תעבור מן הארץ (באר מים חיים' פרשת חיי שרה ד"ה מאד אומר מאד) ויתבטל יצר הרע, אז הנהגת מדת הדין תהיה במעלה על הנהגת מדת החסד (אגרא דכלה' פרשת בראשית בביאורי רש"י ד"ה עלה במחשבה) **ונשמות הגבורה יתעלו על נשמות החסד. לכן העבודה במקדש תהיה אז על ידי הלויים** (באר מים חיים' פרשת קרח ד"ה ומעתה ראה והבן) **שמעלתם תעלה** (אגרא דכלה' פרשת בראשית בביאורי רש"י ד"ה עלה במחשבה) **והם ישמשו ככהנים, ואילו הכהנים ישמשו אז כְּלוּיִים**. וזה מה שהתנבא יחזקאל לעתיד לבוא "וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּים בְּנֵי צְדוֹק אֲשֶׁר שָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמַרְתּוֹ מִקִּדְשֵׁי בְּתוּלוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִעַלֵּי הַמָּהוּ יִקְרְבוּ אֵלַי לְשִׁרְתִּי" (יחזקאל מד, טו), "וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּים בְּנֵי צְדוֹק" – כלומר שהנביא קרא לכהנים בשם לויים, כי כוונתו שהכהנים אשר ישמשו לעתיד לבוא יהיו מאותם אלו שהם עתה לויים (ישעיהו הפסוקים' להארי"י ז"ל ספר יחזקאל סימן כ' ד"ה הנה בעו"ה שישש הבג) ואילו אלו שהם עתה כהנים בני צדוק יהיו אז לויים. ועל ידי כך הלויים שעד עתה "שָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמַרְתּוֹ מִקִּדְשֵׁי" הם לעתיד לבוא "יִקְרְבוּ אֵלַי לְשִׁרְתִּי" בעבודת הקִרְבָּנוֹת (יצוארי שלל להחיד"א על ההפטרות הפטרת אמור אות א ד"ה והכהנים הלויים).

לכן כאשר קרח חלק על כהונה ורצה לגבור על החסד אי אפשר היה להסכים עמו. **כי יסוד העולם הזה הוא על החסד ואילו הוא רצה להתיש את כוח החסד, שהרי שהוא היה לוי מצד הדין וביקש לגבור על כהונה שהיא מצד החסד, ואין העולם מתקיים בזה כי צריך תמיד שה'דין' יהיה מוכנע ל'חסד'** (מזוהר אליהו למחבר' שבט מוסר' פרשת קרח דף קסו ע"א ד"ה ובחלוקת הציצית). וזה הטעם שכאשר בני קרח עשו תשובה הם אמרו "לִמְנַצֵּחַ לִבְנֵי קֶרַח עַל עֲלֻמוֹת שִׁיר: אֶלְקִים לָנוּ מִחֶסֶה וְעַל עֶרְבָה בְּצָרוֹת נִמְצָא מָאֵד" (תהלים מו, א-ב), "עַל עֲלֻמוֹת" הכוונה על שני עולמות עולם הזה ועולם הבא כי הם עשו תשובה. **ואז הם הצדיקו עליהם את הדין שהלוי הוא מצד הדין** (אָרַךְ הַחַיִּים לר' אברהם חיים הכהן על התהלים מזמור מו, א) **ולו נאה הדין** (תומת אבי"ד להחיד"א על התהלים מזמור מו ד"ה למצנח לבני קרח) **ואין הוא מצד החסד שהוא הכהן, וזה בשעה שאמרו "אֶלְקִים לָנוּ מִחֶסֶה וְעַל עֶרְבָה" שהוא 'מדת הדין'** (אָרַךְ הַחַיִּים על התהלים מזמור מו, א) **אשר מתעוררת בשמים וממנה נמשך גם לנו. לכן התיבה "לָנוּ" יוצאת בגמטריא "אלהיים" לרמוז על כך** (תומת אבי"ד על התהלים מזמור מו ד"ה למצנח לבני קרח).

אמנם סברתו של קרח היתה סברה אמיתית להיות הלויים בדרגת הכהנים, **כי כן יהיה לעתיד לבוא** (אגרא דכלה' למחבר' יבג' יששכר' פרשת קרח על הפסוק 'ויקח קרח', 'באר מים חיים' פרשת קרח ד"ה ומעתה ראה והבן) **שהלויים יהיו מעל מעלת הכהנים**. ולכן נאמר אצל קרח "וַיִּקַּח קֶרַח בָּן יִצְחָר בֶּן קָהָת בֶּן לֵוִי" (במדבר טו, א) ולא התפרש בתורה מה לקח קרח, **כי דבר זה הוא מחכמת התורה שלקח דבר שאינו ניקח בזמן הזה ולעולם הזה אלא רק לעתיד לבוא כאשר יהיו 'הגבורות' למעלה מן 'החסדים'**. לכן על התיבות "וַיִּקַּח קֶרַח" תרגם אונקלוס "וַיִּאֲתַפְּלֵג קֶרַח" (ראה תרגום אונקלוס' במדבר טו, א) כלומר דבר המופלג בזמן (ולקוט' מהרצ"א למחבר' יבג' יששכר' פרשת קרח ד"ה ואבאר לך עוד). **וכל עדת קרח שביקשו להקדים את המאוחר ולקבל כהונה, נמצאים עתה בצער עד עת קץ הפלאות שאז יגיע העת שבאמת הלויים יהיו כהנים** (יצמח דוד' למחבר שו"ת 'בית דוד' פרשת קרח ד"ה מדרש כונון בכל יום) **ואז גם קרח עתיד לעלות** (ספר הלכות' להארי"י ז"ל תהלים מזמור צב) **ולהיטהר ולעלות מעלה מעלה עד שיחזור להיות בבחינת צדיק** (באר מים חיים' פרשת קרח ד"ה ומעתה ראה והבן) **וכפי שנרמז שמו 'קרח' בסופי תיבות הפסוק "צְדִיק פְּתַמְרַן יִפְרֹחַ"** (תהלים יג, א) (ישעיהו הפסוקים' להארי"י ז"ל על התהלים צב 'צדיק כתמר יפרח', ספר הלכות' להארי"י ז"ל תהלים מזמור צב) במהרה בימינו, אמן.

העלון מופץ לעילוי נשמת קָרְטָה גִּלְדוּר בת טובה ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.	העלון מופץ לעילוי נשמת עמיאל בן אסתר ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.	העלון מופץ לעילוי נשמת רולֵנְדָה הי"ד	העלון מופץ לעילוי נשמת דוד בן מינה הי"ד	העלון מופץ לעילוי נשמת סול בת מוקא ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.	העלון מופץ לעילוי נשמת רחל בת גרשון ושרה הי"ד דוד בן ישי-ה העלון מופץ לעילוי נשמת דוד בן ישי-ה העלון מופץ לעילוי נשמת דוד בן ישי-ה
העלון מופץ לעילוי נשמת ניר בן יהודית מרים הי"ד	העלון מופץ לעילוי נשמת ניב בן יהודית מרים הי"ד	העלון מופץ לעילוי נשמת גיאי בן יהודית מרים הי"ד	העלון מופץ לעילוי נשמת יפעת לאה בת שמחה בת-שבע בת אסתר הי"ד	העלון מופץ לעילוי נשמת משה בר זוהרה הי"ד	העלון מופץ לעילוי נשמת דוד בן ישי-ה העלון מופץ לעילוי נשמת דוד בן ישי-ה
העלון מופץ לעילוי נשמת ידידיה ראובן בן מרגלית הי"ד	העלון מופץ לעילוי נשמת שרה בתיה בת רוחמה פֶּסָה הי"ד	העלון מופץ לעילוי נשמת רי לוי בן רבקה ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.	העלון מופץ לעילוי נשמת רי נתן מישראל בן חיה סוליקה ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.	העלון מופץ לעילוי נשמת רי לוי בן רבקה ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.	העלון מופץ לעילוי נשמת רי לוי בן רבקה ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.